

sosy^o grafik 6

.sınıf

sosyal bilgiler

SOSYAL GRAFİK 6

.SINIF

YAZAR

Erkan İsanmaz - Şeyhmus YÜCE
Yavuz YILDIZ - Murat SAAT
Berkay TÜRKAŁ

KARİKATÜR ve ÇİZİM

Berkay TÜRKAŁ

GÖRSEL YÖNETMEN

İhsan SONDOĞAN

GRAFİK-TASARIM

Nurcan KOCAMAN - Ümit Murat ŞEN

BASIM YERİ

İhlas Gazetecilik A.Ş. (0212 454 30 00)

ÖNSÖZ

Henüz öğretmen olarak mesleğime başlamadan bir ideal belirlemiştim: “Eğlenme ve öğrenme iç içe olmalı.” Akademik çalışmalarımı ve araştırmalarımı bu yönde ilerlettim. Hayalim öyle bir kitap çıkarmaktı ki bu kitabı okuyan öğrenciler eğlenerek ve sıkılmadan sosyal bilgiler dersini öğrenebilmeliydi.

İşte bu idealim, Arı Yayıncılık'ın sosyal bilgiler zümresinin değerli ekibi olan Erkan İsanmaz, Şeyhmus Yüce, Yavuz Yıldız ve Murat Saat'in tecrübesi ile birleşti ve böylece SosyoGrafik serüvenimiz başladı.

SosyoGrafik'i oluştururken içerikteki çizgi, renk, yazı gibi unsurların seçimleri akademik çalışmalar ışığında belirlendi. Görselleştirme, örnekler ve ifadeler ise biz öğretmenlerin mesleki tecrübeleriyle temellendirildi. SosyoGrafik'i oluştururken aşağıdaki ölçütleri göz önüne aldık:

- İlk bakışta konunun kavranabilmesi
- Konunun özünü açık bir şekilde anlatabilmesi
- Bilgileri hatırlamada kolaylaştırıcı olması
- Öğrencinin not alabileceği boşluklar içermesi
- Kafa karıştırıcı çizgi ve renklere yer verilmemesi
- Öğrencilerin de çalışmaları sırasında çizebilecekleri basitlikte çizimler olması

Uzun ve titiz bir çalışmanın ardından elinizde tuttuğunuz bu eseri sizlerle tanıştırmış olmaktan büyük onur ve mutluluk duyuyoruz. Dileğimiz, bizlerin bu eseri hazırlarken aldığı keyfi siz kıymetli meslektaşlarımızın ve öğrencilerimizin de yaşaması. SosyoGrafik aynı zamanda yazılı sınavlar, merkezi sınavlar vb. diğer tüm sınavlarda da eğlenerek okuyacağınız ve kavrayacağınız bir eser.

Çizgilerle eğlenip çizgilerle öğrenmeniz dileğiyle.

İyi dersler/iyi eğlenceler.

Berkay TÜRKAL

Erkan İSANMAZ, Şeyhmus YÜCE, Yavuz YILDIZ, Murat SAAT

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE - Birey ve Toplum

Değişen Rollerim	6
Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz	7
Ön Yargıları Kırıyorum	10
Birlikte Daha Güçlüyüz	11
Sorunlarımın Çözümünü Biliyorum	12

2. ÜNİTE - Kültür ve Miras

Destan ve Yazıtlarda Türkler	14
İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim	25
İslamiyet ve Türkler	28
Yeni Yurt Anadolu	32
Medeniyete Yön Veren Yollar	38

3. ÜNİTE - İnsanlar, Yerler ve Çevreler

Dünyanın Neresindeyim	40
Ülkemin Güzellikleri Haritada	45
Ülkemin Zenginlikleri Haritada	51
Çevremizde Kimler Yaşıyor?	57

4. ÜNİTE - Bilim, Teknoloji ve Toplum

Sosyal Bilimler ve Toplum	62
Hayalimdeki Gelecek	63
Araştırma Yapıyorum	65
Emek Bir Hazinedir	66

5. ÜNİTE - Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kaynaklarımız Kazanca Dönüşüyor	68
Dünyamıza Sahip Çıkalım	73
Bir Projem Var	75
Vergilerimizle Aydınlik Yarınlar	77
Nitelikli İnsan, Güçlü Türkiye	78
Mesleğimi Seçiyorum	79

6. ÜNİTE - Etkin Vatandaşlık

Nasıl Bir Yönetim?	82
Üç Kuvvet	88
Yöneticilerimiz ve Biz	91
Hayatın İçinde Demokrasi	92
Haklarımın Bilincindeyim	94
Kadın ve Toplum	95

7. ÜNİTE - Küresel Bağlantılar

Komşularımız ve Kardeşlerimiz	98
Ticari İlişkilerimiz	100
Lider Türkiye	102
Kültürümüze Sahip Çıkalım	103

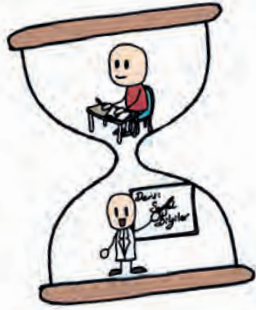
SOSYAL GRAFİK 6

.SINIF

1. ÜNİTE

Birey ve Toplum

Roller ve Davranışlar

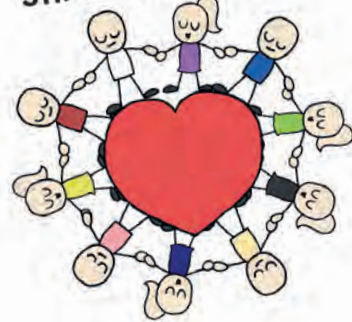
Kültür

Din, Dil, Tarih,
Gelenek, Görenek, Mimari

STK ve Yardımlaşma

Hak, Özgürlük, Sorumluluk

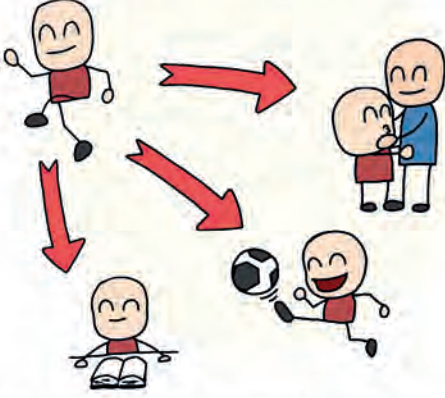
Kavramlar

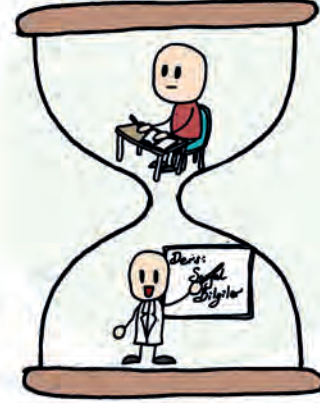
çizgilerle eğlen, çizgilerle öğren!

Roller ve Davranışlar

Hayatımız boyunca farklı gruplarda ve kurumlarda farklı roller üstleniriz.

Üstlendiğimiz roller zaman içerisinde değişiklik gösterebilmektedir.

Role uygun davranış sergilenmesi beklenmektedir. Aksi halde rol çatışması karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin, öğrenci:

Dersi sessizce dinler.

Ödevini yapar.

Çantasını hazırlar.

Rollerimiz zamanla değişebilir (Beklenen davranışlar da buna göre değişir).

Ailede çocuk

Ailede eş

Ailede baba

Okulda öğrenci

Okulda öğretmen

Okulda yönetici

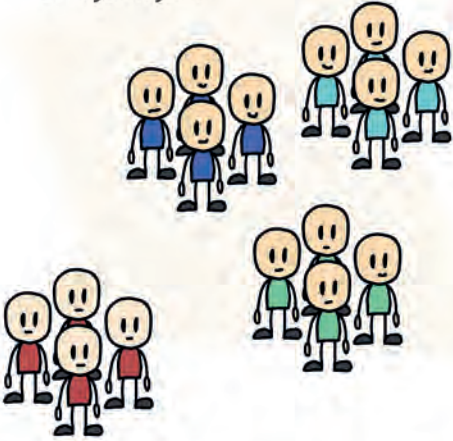

Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz

Kültür

Kültür: Bir toplumun duygu ve düşünce birliğini oluşturan, gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının toplamıdır.

Bir toplumun diğer toplumlardan farkını ortaya koyar.

Kültür, yaşayış ve düşünüş tarzıdır.

Din, dil, tarih, mimari, gelenek ve görenek...

Kendine özgü sanat, inanç, örf, âdet, anlayış ve davranış gibi unsurları kapsar.

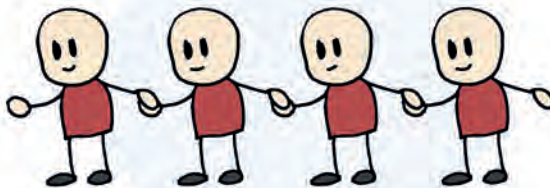

Geçmişten gelmektedir.

KÜLTÜR

"Biz" duygusunu geliştirir.

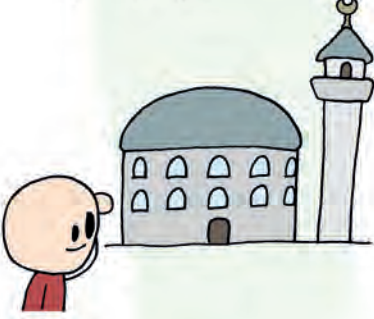

Millî kimliği yansıtır.

Din

Ortak kültür mirasımızda İslam dininin etkilerini görmekteyiz.

Örf ve adet, konuşma, giyim, aile içi ilişkiler gibi pek çok alanda etkisini görmekteyiz.

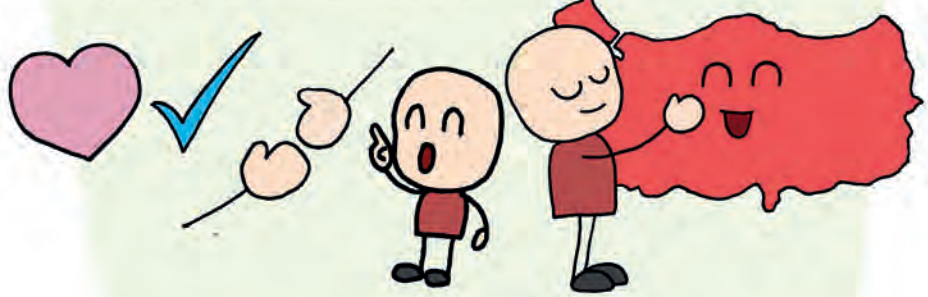
"Allah'a emanet ol.", "Allah bağışlasın." gibi pek çok cümle kurarız.

Zekat, toplumdaki yardımlaşmaya örnektir.

İslam dini; sevgi, saygı, doğruluk, merhamet, cesaret, yardımseverlik, sorumluluk, adaletli olmak, vatan ve millet sevgisi gibi değerleri desteklemektedir.

Dil

Dil; anlaşılabilir kaynaşmayı, duygu ve düşünceleri paylaşmayı sağlamaktadır.

Dilimize sahip çıktığımız ölçüde düşünce ve sanat dünyasında başarılı olabiliriz.

Türkçeyi yanlış ve bozuk kullanmamalıyız.

YANLIŞ	DOĞRU
- Herkez	- Herkes
- İddaa	- İddia
- Aferim	- Aferin
- Süpriz	- Sürpriz
- Tesbit	- Tespit
- Yallış	- Yanlış
- Şarz	- Şarj

Türkçe ifadeler kullanmaya özen göstermeliyiz.

YABANCI KÖKENLİ	TÜRKÇE
-Kampüs	-Yerleşke
-Sponsor	-Destekçi
-Defans	-Savunma
-Detay	-Ayrıntı
-Pozisyon	-Durum
-Organize	-Düzenleme
-Doküman	-Belge

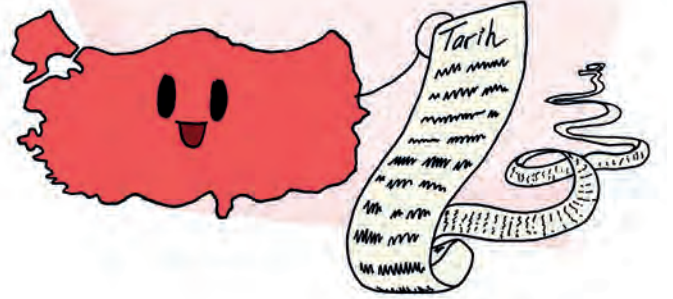

Kültürümüzle Yaşıyor ve Gelişiyoruz

Tarih

Tarih, toplumun ortak geçmişini öğrenmesi ve aidiyet hissinin geliştirilmesi bakımından önemlidir.

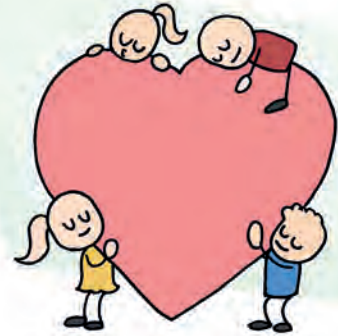
Dünyadaki en köklü tarihlerden birine sahibiz.

Gelenek ve Görenekler

Yiyecek, giyecek, el sanatları, düğünler, eğlenceler, spor müsabakaları...

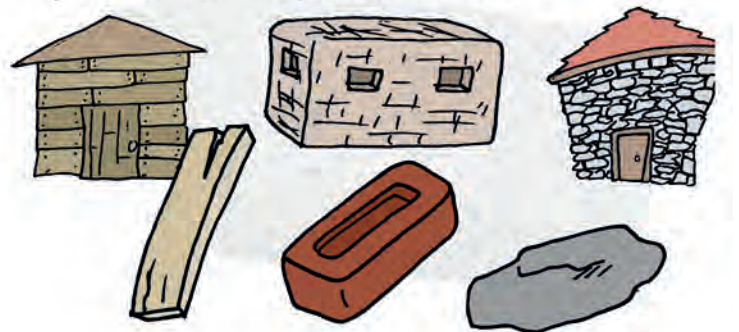
Bu gelenek ve görenekler bizi bir araya getirir, ortak duyguda buluşmamızı sağlar.

Mimarî

Mimarîde Türk ve İslam unsurları ön plandadır. Mimarî eserler oluşturulurken kültürel yapı dikkate alınmalıdır.

Mimarîde kullanılan malzemeler ise bölgenin yerel unsurlarını ön plana çıkarmaktadır.

Kavramlarla Öğrenelim

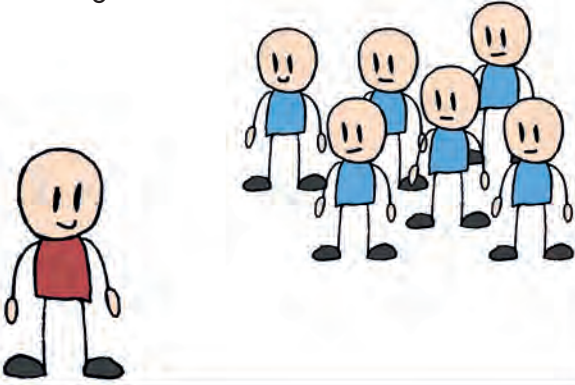
Ön Yargı: Bir kişi ya da bir şey ile ilgili olarak detaylı bilgi edinmeden genelleme yaparak ulaşılan yargı.

Kalıp Yargı: Bir grup hakkındaki tecrübe ile az değişen, mantıksal olmayan inanç.

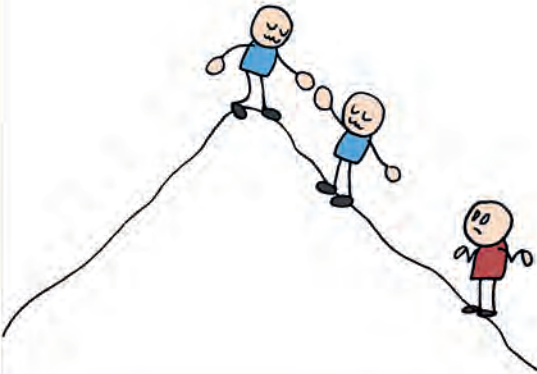
Farklılık: Birini ötekinden ya da ötekilerden ayıran özellik olarak ifade edilebilir. Toplumda da farklılık gösteren bireyler yer almaktadır. Farklılık aynı zamanda zenginliktir.

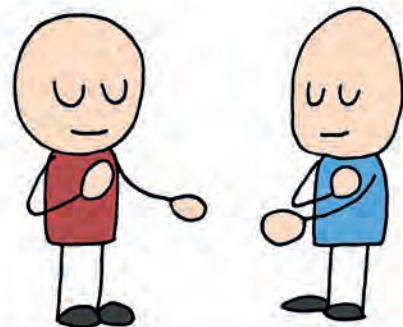
Ülkemiz farklılıklar bakımından zengindir. Farklılıklara saygı önemlidir.

Ayrımcılık: Bir kişi ya da gruba belli özelliklerinden dolayı farklı davranma durumudur. Pozitif yönde de olabilir, negatif yönde de.

Saygı: İlişki içinde olan tarafların, birbirlerinin ilgi ve tutumlarının farkında oldukları ve yapıcı davranış tarzını benimsedikleri bir davranıştır.

Birlikte Daha Güçlüyüz

STK ve Yardımlaşma

Sivil Toplum Kuruluşları: Yardımlaşma ve dayanışma amacıyla iş birliği yapılan kurumlar.

Yardımlaşma ve Dayanışmanın Bazı Yararları

Yardımsever bireyler yetişir.

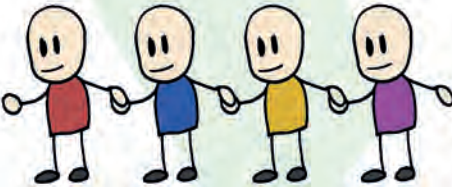
Kardeşlik ve dostluk duyguları gelişir.

Problemler kolayca çözülür.

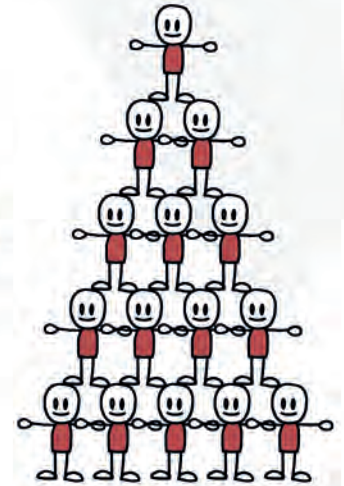
Birlik ve beraberlik duygusu güçlenir.

Toplumsal barışa katkı sağlanır.

Başarıyı sağlar.

Unutma

Aile: Sevgi, saygı, paylaşma, yardımlaşma ve dayanışma duygularının geliştiği ilk kurumdur.

Hak, Özgürlük ve Sorumluluk

Hak

Bir kişinin isteyebileceği, kullanabileceği, toplumca ve kanunlarca tanınan yetkidir.

Bize tanınan haklar hem ulusal hem de uluslararası belgelerle koruma altına alınmıştır.

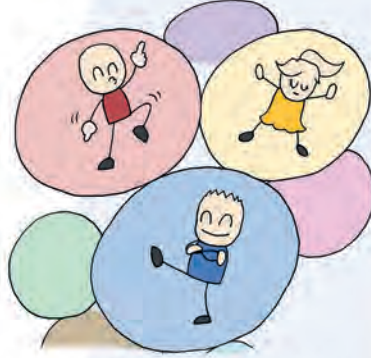

Vatandaş olarak sahip olduğumuz haklar anayasal güvence altına alınmıştır.

Özgürlük

Kişinin başkasının özgürlük alanına girmeden, kendine ve çevreye zarar vermeden, kendi istek ve düşüncesine göre karar verebilmesine ve bunu hayata geçirebilmesine denir.

Özgürlükler devlet tarafından anayasal güvence altına alınmıştır.

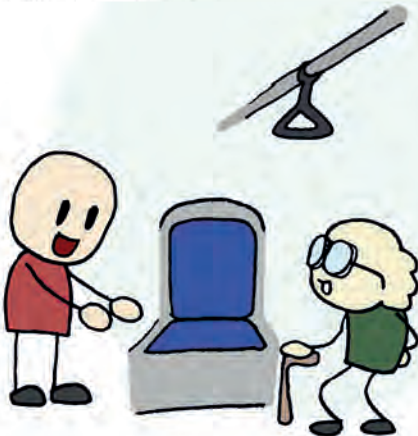
Sorumluluk

Kişinin yapacak olduğu ya da yapmış olduğu bir işin sonuçlarını üstlenmesi durumudur.

İnsanların yaşamlarını düzenleyen, hak ve sorumlulukları garanti altına alan birtakım kurallar vardır. Bu kuralları yazılı ve yazısız olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Yazısız Kurallar: Gelenek, görenek, görgü kuralları...

Yazılı Kurallar: Anayasa, yasa...

SOSYAL GRAFİK 6

.SINIF

2. ÜNİTE

KÜLTÜR ve Miras

İslam Öncesi Türk Devletleri

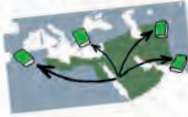
Orta Asya Türklerinde Sosyal Yaşam, Din, Siyasi Yapı, Hukuk, Ekonomi, Bilim, Kültür, Sanat, Destanlar

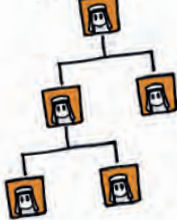
İslamiyet'in Doğuşu

Dört Halife Dönemi

Emeviler Dönemi

Abbassiler Dönemi

Türklerin İslamiyet'le Tanışması

İlk Türk İslam Devletleri

İlk Beylikler

Türkiye Selçuklu Devleti

Haçlı Seferleri

Anadolu'nun Türkleşmesi

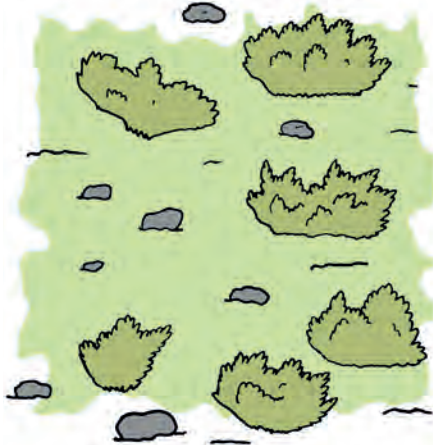

çizgilerle eğlen, çizgilerle öğren!

Orta Asya

Bozkırlardan oluşur.

İpek Yolu buradan geçmektedir.

Okyanuslardan uzaktır.

Destan ve Yazıtlarda Türkler

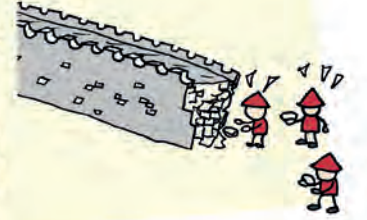
Asya Hun Devleti (MÖ 220–MS 216)

**Teoman Dönemi
(MÖ 220 – MÖ 209)**

Bilinen ilk hükümdarı
Teoman'dır.

Teoman önderliğindeki
Türk akınları nedeniyle
Çinliler Çin Seddi'ni
yapmışlardır.

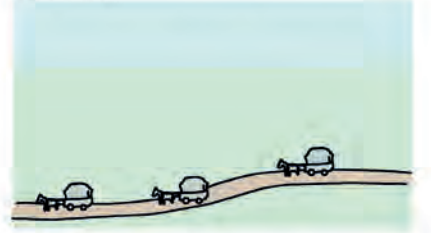

Asya Hun Devleti'ne en güçlü
zamanını yaşattı.

Oğuz Kağan olarak
da bilinmektedir.

İpek Yolu'na hâkim olmak için
mücadele etti ve önemli başarılar
elde etti.

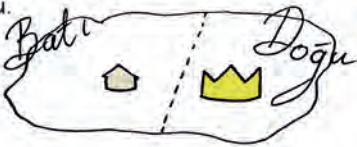
**Me-te Han Dönemi
(MÖ 209 – MÖ 174)**

İkili Sistem: Bu sisteme göre ülke-
nin doğusunu kağan, batısını ise
kardeşi yönetmektedir. Böylece
geniş sınırlara ulaşan ülkenin
yönetimini kolaylaştırdı. Ancak bu
durum ülke içi mücadelelere neden
oldu.

Onlu Sistem: Bu sistem sayesinde
ordu yönetimi kolaylaşmış, askeri
başarılar artmıştır.

Çin'i vergiye bağladı.

**Yıkılış Dönemi
(MS 48 – MS 216)**

MS 48 yılında kuzey ve güney
olarak ikiye ayrıldılar.

MS 216 yılında Güney Hun Devleti,
Çin hakimiyetine girdi.

Kuzey Hunları ise Çin
hâkimiyetine girmemek için
batıya doğru göç etti. Bu
durum Kavimler Göçü'ne
sebepe oldu.

Kavimler Göçü (MS 375)

Asya Hun Devleti yıkıldı.

Boylar arası mücadele arttı.

Orta Asya'da nüfus arttı.

Orta Asya'da kaynaklar yetersiz gelmeye başladı.

Hunlar, Avrupa'ya doğru kitleler halinde göç etmeye başladı.

Karadeniz'in kuzeyindeki bazı kavimler Hunlarla mücadele edemeyerek yer değiştirmeye başladı.

Kavimler Göçü'nün Sonuçları

Türk kültürü, Avrupa kültürleriyle kaynaşmaya ve yayılmaya başladı.

Balamir önderliğinde Macaristan'da "Avrupa Hun Devleti" kuruldu.

Kavimlerin göç etmesi ile Avrupa'nın etnik yapısı değişti. Bugünkü Avrupa halkları oluşmaya başladı.

Feodal bir düzen oluşmaya başladı.

Bugünkü Avrupa devletlerinin temelleri atıldı.

Roma İmparatorluğu 395 yılında ikiye ayrıldı. İlk Çağ kapandı, Orta Çağ başladı.

Destan ve Yazıtlarda Türkler

I. Kök Türk Devleti (552-630)

Türk adıyla kurulan ilk devlettir.

Kurucusu Bumin Kağan'dır.

Bumin Kağan devleti kardeşi İstemi Yabgu ile ikili sisteme göre yönetmiştir.

İpek Yolu'nu ele geçirmek için Akhun ve Sasani'lere karşı mücadele etmişlerdir.

En parlak dönemi: Mukan Kağan

Mukan Kağan sonrası başlayan Çin entrikaları ile devlet, doğu ve batı olmak üzere ikiye bölünmüştür.

Doğu Kök Türkler 630, Batı Kök Türkler ise 659 yılında Çin hakimiyetine girmiştir.

II. Kök Türk Devleti (682-742)

Devletin merkezi Ötüken'dir.

Türkler, Kutluk (İlteriş) Kağan liderliğinde birleşerek Çin'e karşı bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

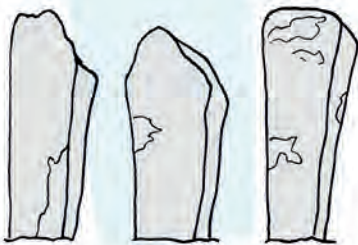
Devlet en parlak dönemini Bilge Kağan, Kardeşi Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk döneminde yaşamıştır.

38 harften oluşan kendi alfabeleri vardır.

Orhun Abideleri'ni dikmişlerdir.

Bilge Kağan'ın ölümünden sonra yönetime gelenler başarılı olamamış, devlet kısa sürede zayıflamıştır.

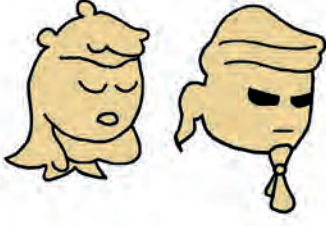

Uygur ve Basmlerin saldırıları sonucunda yıkılmışlardır.

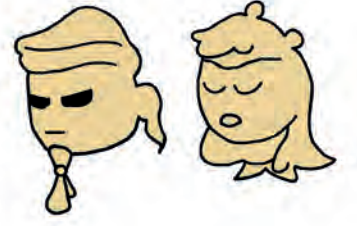

Destan ve Yazıtlarda Türkler

Uygur Devleti

(745-840)

Kurucusu Bilge Kül Kağan'dır.

Devletin merkezi Karabalasagun'dur.

II. Kök Türk Devleti'ne son vermişlerdir.

Bögü Kağan zamanında Mani dinine geçişlerdir.

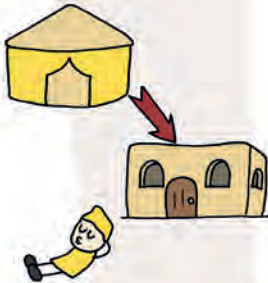
Mani dini, et yemeyi ve savaşmayı yasakladığı için Uygurlar savaşçı özelliklerini kaybetmişlerdir.

Et yemek yasak olduğu için hayvancılığı bırakmışlar ve tarımla uğraşmışlardır.

Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir. Birçok şehir kurmuşlardır.

Mimari alanda gelişmişlerdir. Saray, tapınak gibi kalıcı eserler yapmışlardır.

Kağıt ve matbaayı kullanan ilk Türk devletidir.

840 yılında bir Türk boyu olan Kırgızlar tarafından yıkılmışlardır.

Orhun Abideleri (Kök Türk Kitabeleri)

Bilge Kağan, Kül Tigin ve Vezir Tonyukuk adına dikilmişlerdir.

Türk tarihi ve edebiyatının ilk yazılı belgeleridir.

↓ 8 4 1 3 2 X
E 7 4 1 1 0
7 1 3 1 2
1 7 1 4 8 <
M D H

Kül Tigin ve Bilge Kağan Kitabelerini, Yollug Tigin yazmıştır.

Tonyukuk Kitabesi ise kendisi tarafından yazılmıştır.

Günümüzde Moğolistan sınırları içerisinde yer almaktadır.

Türk milletinin, gelecek tehlikelere karşı uyanık olması gerektiğinden bahsedilmektedir.

Orhun Abideleri ile Türklerin,

Siyasi, sosyal ve ekonomik yaşantılarını, sanatlarını, gelenek ve göreneklerini,

Vatan sevgilerini,

Bağımsızlıklarını kazanmak için yaptıkları mücadeleleri,

Devleti yönetenlerin ve halkın birbirlerine karşı olan görevlerini

öğrenmekteyiz.

Destan ve Yazıtlarda Türkler

İlk Türk Devletlerinde Sosyal Yaşam

Sosyal Yapı:

Oğuş=Aile

Urug=Soy
(Klan=Aşiret)

Bod=Boy
(Soylar birliği)

Bodun
(Boylar birliği)

İl (El)
Devlet

Kadına büyük bir önem verilmektedir. Sosyal statü olarak eşitlik vardır.

Sınıf ayrımı yoktur.

Kölelik yoktur.

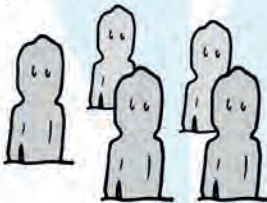

İlk Türk Devletlerinde Dinî Yaşam

Gök Tanrı inancı hâkimdi
(Tek tanrılı anlayış).

Ölen kişinin mezarının etrafına
öldürdüğü düşman sayısını temsil
eden ve balbal adı verilen küçük
heykeller dikilirdi.

Ölümden sonraki
yaşama inanılırdı.

Ölen kişi değerli eşyalarıyla
kurgan adı verilen mezarlara
gömülürdü.

Gök Tanrı inancının yanında Manihaizm,
Budizm gibi dinler de benimsenmiştir.

İlk Türk Devletlerinde Siyasi Yapı

Siyasi yapı sosyal yapı ile iç içedir.

Oğuş=Aile

Urug=Soy
(Klan=Aşiret)

Bod=Boy
(Soylar birliği)

Bodun
(Boylar birliği)

İl (El)
Devlet

Boyların birleşimi ile
devlet meydana gelirdi.

Devletin başındaki
kişiye kağan, hakan,
han gibi unvanlar
verilmektedir.

Kağana kurultay adı verilen danışma meclisi
yardım etmektedir.

Hakanın eşi hatun, devlet
yönetiminde söz sahibiydi.

İlk Türk Devletlerinde Hukuk

Orta Asya Türk devletlerinde devletin başında bulunan yöneticiler devleti töre adı verilen ve yazılı olmayan kurallara göre yönetmişlerdir. Toplum hayatını töre düzenlemekteydi. Töre aynı zamanda devletin devamlılığı için de önemli idi. Törenin değişmeyen hükümleri adalet, iyilik ve eşitlikti. Kağan bile töreye aykırı hareket edemezdi.

Toplum düzenini sağlamak
için sert kanunlar yer
almaktaydı.

Hırsızlığın cezası ölümdü.

Barış zamanı kılıç
çekmenin cezası ölümdü.

Ciddi bir tehlike olmadıkça
ok ve yay kullanmak suçtu.

Hafif ceza gerektiren suçlar
on gün hapis ile
cezalandırılırdı.

10

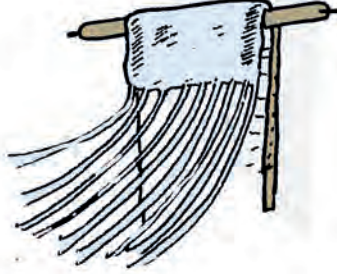
Destan ve Yazıtlarda Türkler

İlk Türk Devletlerinde Ekonomi

Hayvancılık

Dokumacılık

Dericilik

Madencilik

Demircilik

Ticaret

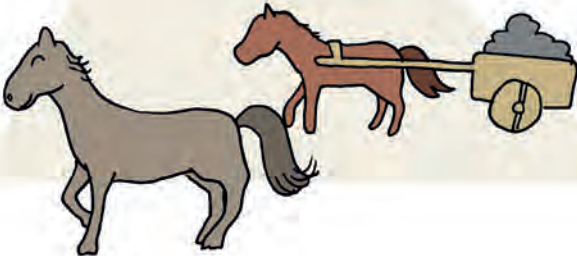

Tarım

İlk Türk Devletlerinde Bilim

Türkler, tarihte atı ilk evcilleştiren ve atlı arabayı ilk kullanan milletler arasında yer alır.

On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ni geliştirmişlerdir.

Uygurlar kağıt ve matbaayı Çinlilerden öğrenip geliştirmişlerdir.

Sulama kanalları açmış olmaları mühendislikte gelişmiş olduklarını göstermektedir.

İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Sanat

Halı, kilim dokumacılığı

Çadır dokumacılığı

Madenden yapılmış takılar

Orhun Abideleri

Uygurlar ile minyatür

Uygurlar ile tapınak, saray, ev gibi yapılar

Kopuz

Sagu

Destanlar

İlk Türk Devletlerinde Destanlar

Hun

Oğuz Kağan Destanı

Kök Türk

Bozkurt Destanı

Ergenekon Destanı

Uygur

Türeyiş Destanı

Göç Destanı

İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim

İslamiyet'in Doğuşu

Cahiliye Dönemi:

Kabileler arası mücadele ve kan davaları vardı.

Kölelik ve cinsiyet ayrımcılığı vardı.

Falcılık ve büyücülük yaygındı.

Ukaz:

Mekke'de haram aylarda düzenlenen panayır. Ukaz Panayırı'nda şiir ve edebiyat yarışmaları yapılırdı.

H. Muhammed Dönemi:

H. Muhammed, Mekke'de 571 yılında doğmuştur.

Peygamberlik öncesi kendisine Muhammed-ül Emin (Güvenilir Muhammed) denirdi.

40 yaşında Mekke yakınlarında Nur Dağı'nda yer alan Hira Mağarası'nda ilk vahiy geldi.

Hicret: 622 yılında Müslümanlar Mekke'den Medine'ye göç etmek zorunda kaldılar. Medine'de ilk İslam devleti kurulmuş oldu.

624 Bedir Savaşı: Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasındaki ilk savaştır. Savaşı Müslümanlar kazandı.

625 Uhud Savaşı: Okçuların yerlerini terk etmesi nedeniyle savaşı Müslümanlar kaybetti.

627 Hende Savaşı: Medine şehri savunuldu. Savaşı Müslümanlar kazandı.

628 Hudeybiye Barışı: Mekkeli müşrikler, Müslümanları hukuken tanımış oldu.

630 Mekke'nin Fethi: Mekkeli müşriklerin barış antlaşmasını bozmaları üzerine Mekke şehri fethedildi.

Veda Hutbesi: H. Muhammed, vefatından önce insanlar arası barışı ve kardeşliği öğütlemiştir.

632 H. Muhammed'in vefatı...

H. Muhammed'in vefatı sonrası İslam Devleti'nin ileri gelenleri yönetim için devlet başkanı (Halife) seçilmesine karar vermişlerdir.

4 Halife

Dört Halife Dönemi (632-661)

Hiz. Ebubekir Dönemi (632-634)

İç karışıklıklar bastırıldı.

Sahte peygamberlerle mücadele edildi.

Kur'an-ı Kerim kitap haline getirildi. Böylece Kur'an-ı Kerim'in bozulması önlenmiş oldu.

Bizans ile ilk savaş yapıldı (Yermük Savaşı).

Hiz. Ömer Dönemi (634-644)

Suriye, Mısır, İran fethedildi.

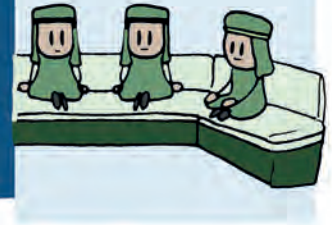
Devlet sınırları genişleyince ülkeyi iyi yönetmek amacı ile illere valiler ve kadılar atandı.

Adaletli yönetimi ile bilinmektedir.

Divan teşkilatı kuruldu.

Hiz. Osman Dönemi (644-656)

İslam Devleti'nin sınırları Libya'dan Horasan'a kadar genişledi.

Kur'an-ı Kerim çoğaltıldı ve çeşitli şehirlere dağıtıldı.

İlk İslam donanması kuruldu.

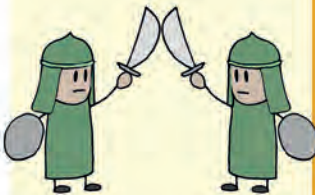

İslam dünyasında ilk defa ayrılıklar yaşanmaya başladı.

Hiz. Ali Dönemi (656-661)

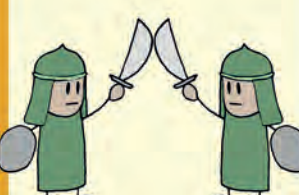
İç karışıklıklarla mücadele edildi.

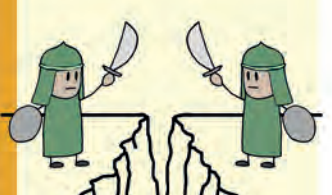
İç karışıklıklar nedeniyle fetih hareketleri durdu.

Muaviye ile Sıffin Savaşı yapıldı.

İslam dünyasında ayrılıklar kesinleşti.

İslamiyet'in Doğuşu ve Değişim

Emeviler Dönemi (661–750)

Şam Valisi Muaviye tarafından Şam merkezli kurulmuştur.

Halifelik babadan oğula geçmeye başladı ve saltanata dönüştü.

Arap olmayan Müslümanlara karşı ırkçı bir yaklaşım içinde oldular. Bu politikaları İslamiyet'in yayılışını yavaşlatırken Emevi iktidarının yıkılışını hızlandırdı.

750 yılında Abbasilerin Emevilere son vermesinden sonra İspanya'da Endülüs Emevi Devleti kuruldu.

Abbasiler Dönemi (750–1258)

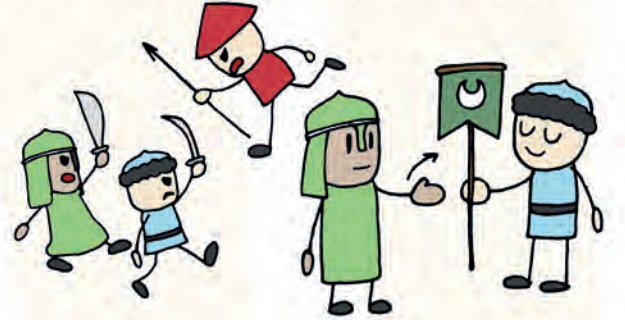
Emevilerin yıkılması ile Bağdat merkezli olarak kurulmuşlardır.

Arap milliyetçiliğini terk ederek hoşgörü politikası izlemişlerdir.

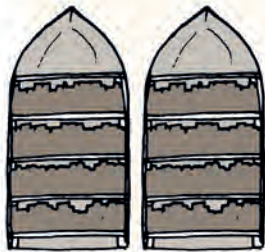

Çin ile yaptıkları Talas Savaşı'nda Türklerden destek görmüşlerdir.

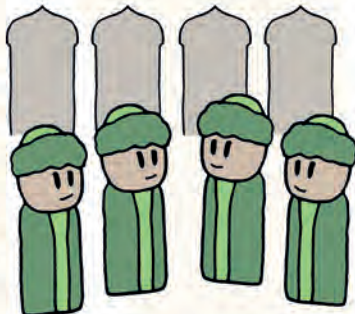

Türklerle devlet yönetiminde önemli görevler vermişlerdir.

Kütüphaneler yapılmıştır.

Bağdat'ta Beytül Hikme adı verilen bir bilim merkezi kurulmuştur.

Ülke güvenliği için Türkler, Avazım adı verilen sınır şehirlerine yerleştirilmiştir.

Başkentlerinin güvenliği için Bağdat yakınlarında Türklerle özel Samarra şehri kurulmuştur.

Türklerin İslamiyet ile Tanışması

Türkler, Müslümanlar ile Hz. Ömer Dönemi'nde komşu olmuşlardır.

Hız. Osman Dönemi'nde ise Türkler ile Müslümanlar arasında mücadeleler başlamıştır.

Emevilerin ırkçı politikaları yüzünden Türkler ile Müslümanlar arasında mücadeleler sürmüştür.

751 Talas Savaşı
Çinliler ile Abbasiler arasındaki savaşta bazı Türk boyları Abbasileri desteklemiştir.

Abbasilerin hoşgörü politikası ve Talas Savaşı'nın etkisi ile Türkler ve Müslümanlar arasındaki ilişkiler olumlu yönde gelişmiştir.

Türkler kitleler halinde İslamiyet'e geçmeye başlamış, böylece Türk İslam birliği başlamıştır.

Türklerin Müslüman Olmasını Kolaylaştıran Nedenler

Abbasilerin eşitlikçi anlayışları

Türklerin Gök Tanrı inancı ile Allah inancının benzerliği

Ölümünden sonraki yaşam anlayışlarının benzerliği

Türklerdeki dünyaya hakim olma anlayışı ile cihat anlayışının benzerliği

Kurban kesme anlayışlarının benzerliği

Benzer yasaklara sahip olunması

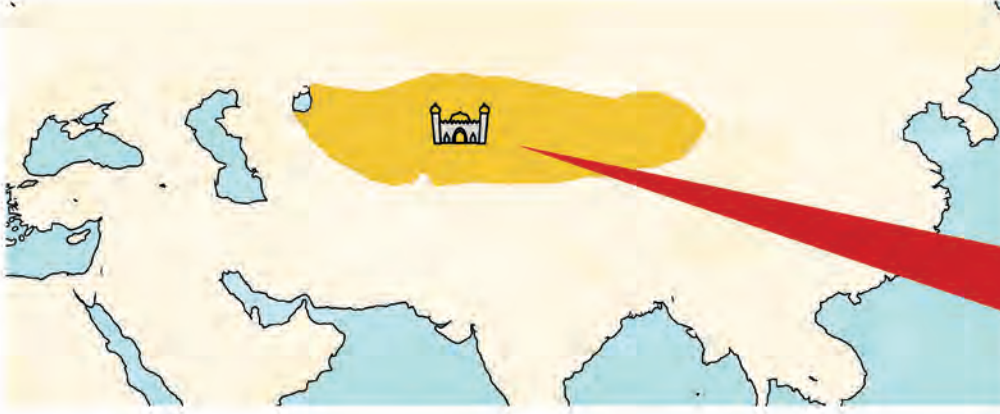
İslamiyet ve Türkler

Karahanlılar (840-1212)

Başkent: Balasagun

Kurucusu: Bilge
Kül Kadir Han

Satuk Buğra Han
Dönemi'nde
İslamiyet'i resmî
din olarak
kabul etmişlerdir.

Millî benliklerini
korumak için
resmî dil olarak
Türkçeyi
kullanmışlardır.

Ordularını tamamen
Türk askerlerden
oluşturmuşlardır.

Kaşgarlı Mahmud,
Divânü Lugâti't Türk
adıylâ ilk Türkçe
sözlüğü hazırlamıştır.

Yusuf Has Hacip
Mutluluk Veren Bilgi
anlamına gelen
Kutadgu Bilig adlı
eseri yazmıştır.

En parlak dönemi:
Yusuf Kadir Han
Dönemi

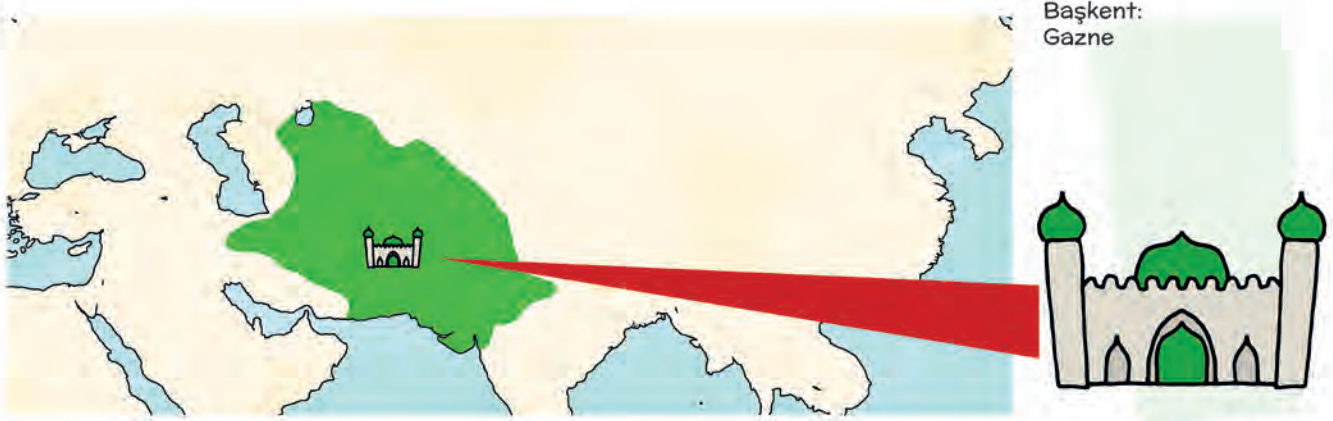

Yusuf Kadir Han'ın
ölümünden sonra
devlet doğu ve batı
olmak üzere ikiye
bölünmüştür.
Doğu Karahanlılara
Karahitaylar; Batı
Karahanlılara
Harzemşahlar son
vermiştir.

Gazneliler (963-1187)

Başkent:
Gazne

Orta Asya'da
kurulan ikinci
Türk-İslam
devletidir.

Kurucusu:
Alp Tegin

En parlak dönemi:
Gazneli Mahmut
Dönemi

Sultan unvanını
kullanan ilk Türk
hükümdarı
Gazneli Mahmut'tur.

Gazneli Mahmut,
Hindistan'a 17 sefer
düzenleyerek bu
bölgede İslamiyet'in
yayılmasında etkili
olmuştur.

Bilim insanlarını
ve şairleri
desteklemiştir.

Gazneli Mahmut,
bir bilim insanı olan
Biruni'yi sarayının
en değerli hazinesi
olarak nitelendirmiştir.

Sultan Mesud
zamanında,
Selçuklular ile yapılan
Dandanakan Savaşı'nı
kaybetmeleriyle
yıkılış sürecine
girmişlerdir.

İslamiyet ve Türkler

Türk-İslam Kültür ve Medeniyeti

Türk-İslam medeniyeti:

Karahanlılar

Geçiş Dönemi

Gazneliler

Gelişme

Selçuklular

Olgunluk

Dil olarak:

Resmî Dil

Bilim Dili

Saray ve Halk Dili

Karahanlılar:

Türkçe

Türkçe

Türkçe

Gazneliler:

Arapça

Farsça

Türkçe

Selçuklular:

Arapça

Farsça

Türkçe

Karahanlılarda devletin hanedanının ortak malı sayılması ile han, hakan, kağan unvanlarının kullanılması sürdürülmüştür.

Orduda onlu sistem sürmektedir.

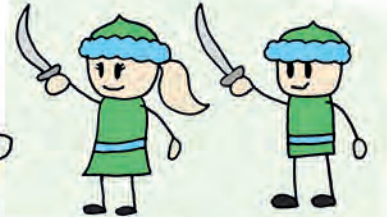
Karahanlılarda ordu sadece Türklerden oluşmaktayken Gaznelilerde yabancı askerler de vardı. Bu durum Gaznelilerin kısa sürede yıkılmalarında etkili olmuştur.

Karahanlılar ticaret için ribât adıyla ilk Türk-İslam kervansaraylarını yapmışlardır.

Ordu millet anlayışı İslamiyet'in kabulünden sonra da sürmüştür.

Karahanlılar bimarhane adı verilen ilk Türk-İslam hastanelerini yapmışlardır.

Kutadgu Bilig:
Yusuf Has Hacıp

Dîvânü Lugâti't Türk:
Kaşgarlı Mahmud

Atabetü'l Hakâyık:
Edib Ahmet Yükneki

Divân-ı Hikmet:
Hoca Ahmet Yesevi

Büyük Selçuklu Devleti (1040–1157)

Selçuklular henüz bir boy iken başlarında Selçuk Bey vardı.

Ancak Selçukluları, Selçuk Bey'in torunları olan Tuğrul ve Çağrı Beyler bağımsız bir devlet haline getirmişlerdir.

1040 yılında Gazneliler ile yapılan Dandanakan Savaşı sonrası devlet resmen kurulmuştur.

Tuğrul Bey, ülkeyi kardeşi ile birlikte yönetmiştir.

Tuğrul Bey:
Ülkenin yöneticisi

Çağrı Bey:
Ordunun başında

Anadolu'ya akınlar düzenleyen Çağrı Bey, kardeşi Tuğrul Bey'i Anadolu'ya yerleşmeye ikna etmiştir.

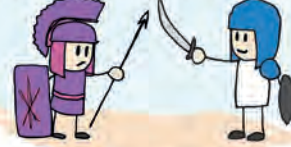
Halifelik makamına ve Bağdat şehrine hizmetinden dolayı Tuğrul Bey'e kılıç kuşatan halife, "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" unvanını vermiştir.

İslam dünyasının siyasi liderliği Türklere geçmiştir.

Selçukluların Anadolu'ya yaptıkları akınları durdurmak isteyen Bizans'ın saldırısı ile 1048 yılında Pasinler savaşı yapılmıştır. Bizans ile yapılan bu ilk savaşı Selçuklular kazanmıştır.

Tuğrul Bey'den sonra Çağrı Bey'in oğlu Alp Arslan tahta geçmiştir.

Alp Arslan Anadolu'nun doğusunda yer alan Ermeni Krallığı'na son verdi ve Anadolu'ya olan akınları artırdı.

Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini engellemek isteyen Bizans, büyük bir ordu hazırladı. 1071 yılında Malazgirt Ovası'nda yapılan Malazgirt Savaşı'nı Büyük Selçuklu Devleti kazandı.

Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu'nun kapıları Türkler'e açıldı. Anadolu'da ilk Türk beylikleri kuruldu.

Selçuklular en parlak dönemini Melikşah Dönemi'nde yaşamıştır.

Nizamülmülk, Alp Arslan ve Melikşah'a vezirlik yapmıştır. Siyasetname adlı eseri yazmıştır.

Sultan Sencer Dönemi'nde bir Moğol devleti olan Karahitaylar ile yapılan Katvan Savaşı'nı kaybeden Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girmiştir.

Yeni Yurt Anadolu

Anadolu'daki İlk Türk Beylikleri

Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'nun fethine katılan beyler, fethettikleri yerlerde birer beylik kurdular. Bu dönem Birinci Beylikler Dönemi olarak da bilinmektedir.

Anadolu'da bayındırlık faaliyetleri yürütmüşlerdir. Önemli eserler inşa etmişlerdir.

Anadolu'nun Türkleşmesine ve İslamlaşmasına katkı sağlamışlardır.

Anadolu'da Türk-İslam şehirleri kurmuşlardır.

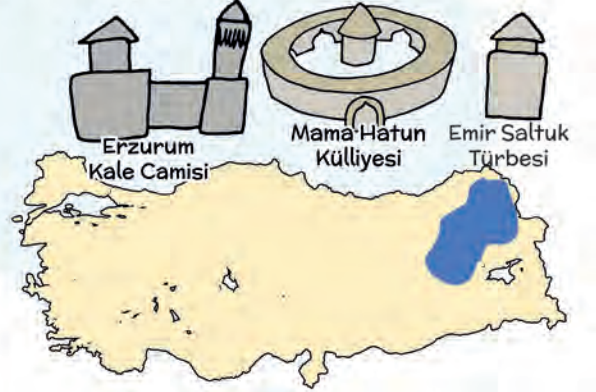

Anadolu'yu Haçlı istilalarına karşı korumuşlardır.

Saltuklular (1072–1202)

Anadolu'da kurulan ilk beylik olan Saltuklular, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesine zemin hazırlamıştır. Önemli eserleri; Erzurum Kale Camisi, Mama Hatun Külliyesi ve Emir Saltuk Türbesi'dir.

Danişmentliler (1080–1178)

Birinci beylikler arasında en güçlü olanıdır. Tokat'ta bulunan Yağbasan Medresesi Anadolu'daki ilk medreseler arasında yer alır.

Yağbasan Medresesi

Mengücekliler (1080–1228)

Divriği Ulu Camii ve Darüüşşifası en önemli eserleridir. Sivas'ta bulunan bu tarihî eser Anadolu'daki ilk külliye'dir. UNESCO tarafından 1985 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır.

Divriği Ulu Camii ve Darüüşşifası

Artuklular (1102–1409)

Artuk Bey tarafından kurulan beylik ilk Türk beylikleri arasında en uzun süre ayakta kalan beyliktir. Eserleri; Malabadi Köprüsü (Diyarbakır), Mardin Hatuniye Medresesi, Diyarbakır Ulu Camii.

Çaka Beyliği (1081–1093)

İzmir çevresinde kurulmuştur. Denizcilikle uğraşan ilk Türk beyliğidir. Çaka Bey ilk Türk denizcisidir.

Türkiye Selçuklu Devleti (1075-1308)

Süleyman Şah tarafından İznik'te kurulmuştur.

I. Kılıçarslan Dönemi'nde I. Haçlı Seferi ile uğraşmak zorunda kalmışlardır.

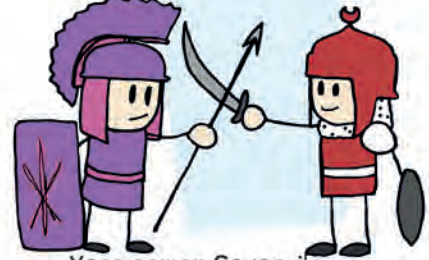
I. Haçlı Seferi sonucunda Türkiye Selçuklu Devleti, İznik'i kaybetmiş ve başkenti Konya'ya taşımıştır.

II. Kılıçarslan Dönemi'nde II. Haçlı Seferi'ne karşı yapılan mücadeleyi Türkiye Selçuklu Devleti kazanmıştır.

II. Kılıçarslan Dönemi'nde Bizans, Haçlı saldırılarıyla zayıfladığını düşündüğü Selçuklu Devleti'ne karşı saldırıya geçmiştir.

1176 Miryokefalon Savaşı sonucunda Bizans, Türkleri Anadolu'dan atamayacağını anlamıştır.

Alâeddin Keykubat Dönemi'nde devlet en parlak dönemini yaşamıştır.

Yassıçemen Savaşı ile bir başka Türk devleti olan Harzemşahlar ortadan kaldırılmıştır. Ancak Moğollarla komşu olunmuştur.

II. Gıyaseddin Keyhüsrev, bir Türkmen isyanı olan Baba İshak Ayaklanması'nı iki yılda zor bastırmıştır.

Bu isyanla Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıfladığını fark eden Moğollar saldırıya geçmiştir. 1243 Köseadağ Savaşı'nı kaybeden Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girmiştir.

Moğollara bağlı devlet haline gelen Türkiye Selçuklu Devleti'nin zayıflaması ile Anadolu'da İkinci Beylikler Dönemi başlamıştır.

Yeni Yurt Anadolu

Haçlı Seferleri

Avrupalı Katolik Hristiyanların 11. ve 13. yüzyıllar arasında Müslümanların elindeki Orta Doğu topraklarına sahip olmak, Müslümanlardan kutsal toprakları geri almak ve Bizans'a yardım etmek için düzenledikleri seferlere denilmektedir.

Nedenleri

Siyasi Nedenleri

Bizans'ın yardım istemesi.

Orta Doğu'da Hristiyan devletler kurma düşüncesi.

Derebeyliklerin güçlerini artırmak istemeleri.

Ekonomik Nedenleri

Ekonomisi kötü olan Avrupalıların zenginleşmek istemeleri.

Müslümanların kontrolünde olan İpek ve Baharat Yollarının ele geçirilmek istenmesi.

Dinî Nedenleri

Kutsal sayılan Kudüs ve çevresinin geri alınmak istenmesi.

Hristiyanlığı yaymak isteyen Kluni Tarikatı'nın kışkırtmaları.

Papa ve din adamlarının etkinliğini artırmak istemeleri.

Yaşananlar

I. Haçlı Seferi

Haçlılar Orta Doğu'da istilalar gerçekleştirmişler, Kudüs Krallığı, Urfa Kontluğu ve Antakya Kontluğu'nu kurmuşlardır. Selçukluları zor durumda bırakmışlardır.

II. Haçlı Seferi

Urfa'nın Müslümanların eline geçmesi üzerine düzenlenen bu sefer Haçlılar açısından başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

III. Haçlı Seferi

Tekrar Müslümanların eline geçen Kudüs'ü almak istemişlerse de başarılı olamamışlardır. Selahaddin Eyyubi tarafından yenilgiye uğratılmışlardır.

IV. Haçlı Seferi

Haçlılar Orta Doğu'ya ilerlerken Bizans'ın iç karışıklığından faydalanıp İstanbul'u yağmalamış ve burada bir Latin Krallığı kurmuşlardır.

Sonuçları

Siyasi Sonuçları

Yeni devletler kuruldu.

Derebeyler güç kaybetti. Merkezî krallıklar güçlendi.

Türklerin batıya doğru ilerleyişi bir süre durdu.

Doğu ve Batı arasında ticaret gelişti.

Ekonomik Sonuçları

Akdeniz limanları önem kazandı.

Tüccarlar güçlendi.

Orta Doğu toprakları yağmalandı.

Dinî Sonuçları

Avrupa'da kiliseye olan güven azaldı.

Türkler İslam dünyasında saygınlık kazandı.

Skolastik düşünce zayıflamaya başladı.

Teknik ve Kültürel Sonuçları

Avrupalılar, Orta Doğu'da kullanılmakta olan

-Pusula

-Barut

-Matbaa

gibi yeni buluşları öğrendiler. Bu durum Avrupa'da coğrafi keşifler, Reform ve Rönesans hareketlerine zemin hazırlamıştır.

Anadolu'nun Türkleşme Kronolojisi

Büyük Selçuklu sultanı Tuğrul Bey'in kardeşi Çağrı Bey, emrindeki birliklerle Anadolu'yu keşfetmek için ilk akınları gerçekleştirmiştir.

Türklerin Anadolu'ya girmesindeki en büyük engellerden biri olan ve Bizans'a bağlı Ermeni Krallığı'nın siyasi varlığına son verilmiştir.

Malazgirt Zaferi sonrası Anadolu'da Türk devletleri kurulmaya başladı.

Türkiye Selçuklu-Bizans Anadolu'daki Türklerin Haçlı Seferleri ile mücadelesini fırsat olarak gören Bizans, Türkiye Selçuklu Devleti üzerine saldırıya geçti. Bu savaşın sonunda Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşti. Anadolu, Türkiye oldu.

Türkiye Selçuklu-Moğol Türkiye Selçuklu Devleti Moğollarla yaptığı bu savaşı kaybetti. Bunun üzerine devlet Moğol hakimiyetine girdi.

1

Selçukluların Anadolu'ya ilk akınları

2

Pasinler Savaşı (1048)

3

Ermeni Krallığı'nın ortadan kaldırılması

4

Malazgirt Savaşı (1071)

5

Türkiye Selçuklu Devleti ve İlk Beylikler

6

Haçlı Seferleri

7

Miryokefalon Savaşı (1176)

8

Anadolu'nun ticaret merkezi oluşu

9

Kösedağ Savaşı (1243)

10

ikinci Beylikler Dönemi

Büyük Selçuklu-Bizans

Bizans, Türklerin akınlarını durdurmak için bu savaşı başlattı. Savaşı Büyük Selçuklu Devleti kazandı.

Büyük Selçuklu-Bizans

Bizans'ın Türk akınlarını durdurmak için büyük bir ordu toplamasıyla bu savaş yaşandı. Büyük Selçuklu Devleti'nin bu zaferi ile Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.

Çeşitli nedenlerle Katolik Avrupa, Orta Doğu üzerine seferler düzenledi. Bu durum Anadolu üzerinde olumsuz etkiler oluşturdu.

Anadolu'nun güvenliğinin sağlanması ile Türkiye Selçuklu Devleti yollar, kervansaraylar inşa ederek yeniden bölgeyi ticaret merkezi haline getirdi.

Bağımsızlığına önem veren Türk beyleri Moğol hakimiyetindeki Türkiye Selçuklu Devleti'ne bağılıktan vazgeçmişler ve bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

Yeni Yurt Anadolu

Anadolu'nun Türkleşmesi

Türklerin Anadolu'da bayındırlık faaliyetleri yürütmeleri, çeşitli yapılar ve organizasyonlar kurmaları Anadolu'nun Türkleşmesini hızlandırmış ve Anadolu'da yaşayan halkların Türk kültürünü benimsemelerini sağlamıştır.

Bayındırlık faaliyeti örnekleri:

Medrese

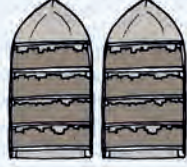
Eğitim kurumu

Şifahane

Hastane

Kütüphane

Kervansaray

Ticaret kervanlarının güvenli kalabilecekleri kale benzeri yapılar.

Köprü ve yol

Hamam

Türkiye Selçuklu Devleti, topraklarındaki tüccarların mallarını sigortalayarak devlet güvencesi altına almaktaydı.

Türkiye Selçuklu Devleti'nin iskan politikası da Anadolu'da Türk nüfusunu artırmıştır. İskan politikası: Fethedilen yerlere göçebe Türklerin yerleştirilmesi.

Ahi teşkilatının faaliyetleri.

Ahi Teşkilatı: Anadolu'da yaşayan halkın sanat, ticaret, ekonomi gibi meslek alanlarında yetişmelerini sağlayan organizasyon.

Anadolu'nun Türkleşmesinde Türk-İslam düşünürlerinin etkisi de büyüktür.

Mevlana

Hacı Bektaş-ı Veli

Yunus Emre

Ahi Evran

Bazı Kavramlar

İmar/ Bayındırlık

Bir yerin gelişip güzelleşmesi, yaşam koşullarının uygun bir duruma getirilmesi için yapılan çalışmalar.

Feodalite/ Derebeylik

Özellikle Avrupa'da görül-mektedir. Toprağı ve o toprağın üzerinde yaşayan köylüleri tek kişinin malı sayan sisteme denilmektedir.

Skolastik Düşünce

Sınırlanmış düşünce demektir. Bilinen bir düşün-cenin dışında hiçbir düşün-ceye hayat hakkı tanıma-dır. Bilinebilir düşünceleri belirleyen ise kilise yani Hristiyan din adamlarıdır.

Gaza

İslam dinini korumak ya da yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaşa gaza denir.

İpek Yolu

Çin'de üretilen ipeklerin ve yol boyu bulunan başka ürünlerin ticaret amacıyla taşındığı yol. Bu ticaret yolu Çin'den başlayıp Avrupa'ya kadar uzanmaktaydı.

Türkler, İpek Yolu'nun hâkimiyeti için bazen Sasaniler ile bazen de Bizans ile iş birliği yapmışlardır.

Hazar Denizi'nin
güneyinden ve kuzeyinden
ikiye ayrılıp Avrupa'ya
ulaşmaktadır.

İpek Yolu'nu elinde bulunduran devletler zenginleşmiştir.

Çinliler, İpek Yolu
hâkimiyeti için uzun yıllar
Türklerle mücadele
etmişlerdir.

Başlangıç: Çin'in
Xi'an (Şian) kenti.

Baharat Yolu

Hindistan'daki baharatların Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Mısır yoluyla Akdeniz'e ve Avrupa'ya taşınmasında kullanılan ticaret yolu.

Bu yol çoğunlukla deniz yolundan oluşmaktadır.

İlk Çağ ve Orta Çağ'da baharatların büyük bölümü Hindistan'da bulunmaktaydı.

Baharat türleri
yemeklere lezzet
katmanın yanında
yemekleri saklamak
için de kullanı-
lmaktaydı.

Ayrıca ilaç, parfüm ve tütsü yapımında da yine baharatlar kullanılmaktaydı.

